Reg. No. : ....

Name : ....

SY-518

SECOND YEAR HIGHER SECONDARY EXAMINATION, MARCH 2023

Part – III

SANSKRIT SAHITYA

(Optional)

Maximum : 80 Scores

Time : 2½ Hours

Cool-off time : 15 Minutes

निर्देशा :

- 15 निमेषाः समाश्वाससमयः । प्रश्नान् पठितुम् इच्छानुसारं चयितुम्, उत्तराणि क्रमीकर्तुं च अयं समयः उपयोक्तव्यः ।
- प्रश्नस्य निर्देशान् सश्रद्धं पठित्वा अवगम्य च उत्तराणि लेखनीयानि ।
- प्रश्नानाम् अङ्काः तत्र तत्र दत्ताः । उत्तरलेखनाय समयः अङ्काः च परिगणनीयाः ।

നിർദ്ദേശങ്ങൾ :

- 15 മിനിറ്റ് സമാശ്വാസ സമയമാണ്. ഈ സമയം ചോദ്യങ്ങൾ വായിക്കുന്നതിനും ഇഷ്ടമുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനും ഉത്തരങ്ങൾ ആസൂത്രണം ചെയ്യാനും ഉപയോഗിക്കാം.
- ഓരോ ചോദ്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട നിർദ്ദേശങ്ങൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം വായിച്ചു മനസിലാക്കിയ ശേഷം ഉത്തരമെഴുതുക.
- ഓരോ ചോദ്യത്തിനുമുള്ള സ്കോർ അതോടൊപ്പം നൽകിയിരിക്കുന്നു. ഉത്തരമെഴുതുമ്പോൾ സമയവും സ്കോറും പരിഗണിക്കണം.

P.T.O.

1-8 प्रश्नानाम् उत्तराणि कोष्ठकात् निर्धार्य लिखत । प्रत्येकम् एकः अङ्कः । **(8 × 1 = 8)**

1-8 വരെ ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ബ്രാക്കറ്റിൽ നിന്നും ശരിയായ ഉത്തരം തിരഞ്ഞെടുത്ത് എഴുതുക. 1 സ്കോർ വീതം.

1. नैषधीयचरितं नाम महाकाव्यं केन विरचितं भवति ?

   (श्रीहर्षेण, कालिदासेन, भासेन)

2. वर्णविवेचनविषये दुःखितः कः ?

   (रक्षिपुरुषः, गान्धिजी, सितगात्राः)

3. 'विचित्ररूपोऽनुग्रहः' इति पाठभागः कस्मात् उद्धृतः भवति ?

   (नारायणीयात्, नवभारतात्, गीताञ्जलितः)

4. मृच्छकटिके नायकः कः ?

   (चारुदत्तः, मैत्रेयः, चन्द्रगुप्तः)

5. नाट्यशास्त्रं केन विरचितं भवति ?

   (भामहेन, भरतमुनिना, वामनेन)

6. किरातार्जुनीयं महाकाव्यं केन विरचितम् भवति ?

   (भारविना, कालिदासेन, श्रीहर्षेण)

7. अर्जुनस्य अग्निप्रवेशं कः निरुद्धवान् ?

   (श्रीकृष्णः, ब्राह्मणः, बलरामः)

8. कुचेलः कस्य सतीर्थ्यः भवति ?

   (कृष्णस्य, बलरामस्य, सान्दीपनिमहर्षेः)

9-12 प्रश्नेषु त्रयाणाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकस्य प्रश्नस्य द्वौ अङ्कौ । **(3 × 2 = 6)**

9-12 വരെ ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും മൂന്നെണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 2 സ്കോർ വീതം.

9. एकपदं लिखत ।

(क) वृत्तेः लब्धिः ।

(ख) गृहम् आश्रयं यस्य सः ।

10. पदच्छेदं लिखत ।

(क) नष्टास्तनूजाः ।

(ख) पुनरपत्यम् ।

11. सन्धत्त ।

(क) शोकाग्निः + न ।

(ख) वैरम् + अपरम् ।

12. विग्रहवाक्यं लिखत ।

(क) अनर्घः

(ख) भूपतिः ।

13-16 प्रश्नेषु त्रयाणाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकस्य प्रश्नस्य त्रयः अङ्काः । **(3 × 3 = 9)**

13-16 വരെ ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും മൂന്നെണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 3 സ്കോർ വീതം.

13. एकस्मिन् अहनि मृगपोतं पश्यतोहरं शृगालं वीक्ष्य श्वेतकेतुः अतीव दुःखितः अभवत् । ततः प्रभृत्यसौ निद्रां त्यक्त्वा स्वजीवितम् अनैषीत् । अजान् पालयितुं सः अतीव तत्परः अभूत् ।

क्त्वान्तम्	ल्यबन्तम्	तुमुन्नन्तम्

14. सम्भाषणे रिक्तांशान् पूरयत ।

अध्यापकः – (कक्ष्यां प्रविशति)

विद्यार्थी – नमस्ते गुरो ।

अध्यापकः – ___________ उपविशतु ।

विद्यार्थी – (उपविशति) हाम् उपविशामि ।

अध्यापकः – एकं प्रश्नं _____________ । उत्तरं कथयतु । सन्तानगोपालं चम्पूं कः विरचितवान् ?

विद्यार्थी – अहं कथयामि । _____________ ।

15. आशयं पद्यं च योजयत ।

आशयाः	**पद्यानि**
(1) राजा रघुः सुवर्णराशिं कौत्साय अदात् ।	(1) निर्बन्धसञ्जातरुषाऽर्थकार्श्यम् अचिन्तयित्वा गुरुणाहमुक्तः ।। वित्तस्य विद्यापरिसंख्यया मे कोटीश्चतुर्दश चाहरेति ।।
(2) चतुर्दशकोटिः सुवर्णान् आहर्तुं गुरुः अवदत् ।	(2) तं भूपतिर्भासुरहेमराशिं लब्धं कुबेरादभियास्यमानात् । दिदेश कौत्साय समस्तमेव पादं सुमेरोरिव वज्रभिन्नम् ।।
(3) विश्वजित् नामके यागे राज्ञा रघुणा सर्वमपि धनं व्ययितम् ।	(3) तमध्वरे विश्वजिति क्षितीशं निश्शेषविश्राणित कोषजातम् । उपात्तविद्यो गुरुदक्षिणार्थी कौत्सः प्रपेदे वरतन्तुशिष्यः ।।

16. उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत ।

उदा : चेयम् – च + इयम् ।

नेदम् – _________ ।

उदा : तमपि – तम् + अपि ।

कमपि – ________ ।

उदा : तदेव – तत् + एव ।

विद्युदेव – _______ ।

DITTO WS

17-20 चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकं चत्वारः अङ्काः । **(4 × 4 = 16)**

17-20 വരെ ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും നാലെണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 4 സ്കോർ വീതം.

17. प्रदत्तं गद्यभागं मलयालभाषया आङ्गलभाषया वा अनुवदत ।

भारविः सिंहविष्णुरिति नृपस्य आश्रितः आसीत् । तस्य जनकः श्रीधरः माता सुशीला पत्नी रसिका च । किरातुर्जिनीयम् इत्येकेन काव्येनैव सः विश्वविख्यातः बभूव । सर्गाणामन्ते लक्ष्मीपदप्रयोगात् लक्ष्मीपदलाञ्छनः इति बहुमतिः लब्धा ।

18. प्रदत्तं श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं पूरयत ।

तत्प्रभूय सुदृढास्तु भवन्तो
व्यग्रतां दधतु पिण्डितयूथाः ।
अक्रमावसितये निजनिघ्नाः
प्रत्यवायभिदुराश्च भवन्तु ।।

तत् ________ सुदृढाः तु भवन्तः ________ दधतु पिण्डितयूथाः अक्रमावसितये ________ प्रत्यवायभिदुराः च ________ ।

19. अधोरेखाङ्कितपदानां स्थाने समानार्थकपदानि उपयुज्य खण्डिकां पुनर्लिखत ।

(प्रातः, नियोजिताः कथां, प्राप्य)

<u>प्रभाते</u> यात्रां कर्तुमुत्सुकस्य रघोः पुरतः भण्डागारे <u>नियुक्ताः</u> अधिकारिणः <u>आगत्य</u>, सविस्मयं 'भण्डागारे आकाशतः सुवर्णमयी वृष्टिरपतत्' इति <u>वृत्तान्तम्</u> अकथयन् ।

20. सूचनानुसारं रसपद्धतिमधिकृत्य एकां टिप्पणीं लिखत ।

सूचना :
- भरतमुनिः
- रससूत्रम्
- नाट्यशास्त्रम् ।

21-24 प्रश्नेषु त्रयाणाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकस्य प्रश्नस्य पञ्च अङ्काः । **(3 × 5 = 15)**

21-24 വരെ ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും മൂന്നെണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 5 സ്കോർ വീതം.

21. प्रदत्तं श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

त्रपाजुषोऽस्मात् पृथुकं बलादथ
प्रगृह्य मुष्टौ सकृदाशिते त्वया ।
कृतं कृतं नन्वियतेति सम्भ्रमात्
रमा किलोपेत्य करं रुरोध ते ।।

(1) रमा का भवति ?

(2) बलादथ – पदच्छेदं कुरुत ।

(3) दत्तश्लोकस्य आशयं लिखत ।

22. यथोचितं योजयत ।

कालिदासः	भारविः
अलङ्कारपद्धतिः	मुतुकुलंश्रीधरः
शक्तिं देहि	एन् गोपालपिल्लाः
नवभारतम्	भामहः
लक्ष्मीपदलाञ्छनः	रघुवंशम्

23. सूचनानुसारं पद्यं व्याख्यात ।

सूचनाः
- अन्वयः
- आशयः च

यत्र विनिर्भयमुदयति हृदयं
यत्रोदात्तो मुर्धोदेति ।
यत्र प्रसरति परितो ज्ञानं
परमं स्वातन्त्र्यं विदधानम् ।।

24. प्रदत्तं गद्यभागं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

अथैकदा मधुमासदिवसेषु अम्बया सममिदमच्छोदं सरः स्नातुमभ्यागमम् । तत्तन्मनोहरीद्देशदर्शन–लोभाक्षिप्तहृदया तत्र तत्र सखीजनेन सह व्यचरम् । एकस्मिन् प्रदेशे झटिति वनानिलेनोपनीतम् अभिभूतान्यपरिमलम् अनाघ्रातपूर्वं कुसुमगन्धमभ्यजिघ्रम् ।

(1) महाश्वेता कया समम् अच्छोदं सरः अगमत् ।

(2) महाश्वेता किमर्थं सरः अगमत् ?

(3) अथैकदा – इत्यस्य पदच्छेदः कः ?

(4) का अनाघ्रातपूर्वं कुसुमगन्धमभ्यजिघ्रत् ?

25-28 प्रश्नेषु त्रयाणाम् उत्तरं लिखत । प्रत्येकं षट् अङ्काः । **(3 × 6 = 18)**

25-28 വരെ ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും മൂന്നെണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 6 സ്കോർ വീതം.

25. अध प्रदत्तं पद्यं पठित्वा सूचनानुसारम् आस्वादनटीकां लिखत ।

समाप्तविद्येन मया महर्षिः
विज्ञापितोऽभूद् गुरुदक्षिणायै ।
समे चिरायास्खलितोपचारां
तां भक्तिमेवागणयत्पुरस्तात् ।।

सूचना : आमुखम् ।
आशयः ।
आस्वादनम् ।

26. अधोनिर्दिष्टान् कथास्तम्भान् पाठभागानुसारं क्रमीकुरुत ।

- श्रृंगालं वीक्ष्य श्वेतकेतुः अतीव खिन्नः अवर्तत ।
- गच्छता कालेन अजाः तिस्रः सन्ततीः प्रासूत ।
- सः निद्रां परित्यज्य अजपालनेनैव स्वजीवितम् अनैषीत् ।
- गुरुकुलम् उपगम्य श्वेतकेतुः अतीतं सर्वं वृत्तान्तं गुरुम् अश्रावयत् ।
- एतौ आदाय वनं याहि ।
- यदा अजानां संख्या सहस्रतमम् उपेष्यति तदा प्रत्यागच्छ । इति ।
- अजानां संख्या सहस्राधिकं जातम् ।

DITTO WS

27. सूचनानुसारं पुण्डरीक – महाश्वेतयोः समागममधिकृत्य लघूपन्यासं लिखत ।

सूचना :
- कादम्बरी ।
- अच्छोदसरः ।
- बाणभट्टः ।
- स्नानाय आगमनम् ।
- पारिजातपरिमलः ।
- पुण्डरीकदर्शनम् ।

28. प्रदत्तं गद्यभागं संगृह्य लिखत ।

अनासक्तिमार्गे स्थित्वा निरंहङ्कारी कुचेलः श्रेयः प्रेयश्च अवाप । अहङ्कारयुक्तः अर्जुनः तु स्वयं नाशाभिमुखं गच्छतीति ज्ञात्वा कृष्णः तस्य अहंकारस्य उन्मूलनाशं कर्तुम् उद्युक्तः । पुनः अर्जुनः निर्मलमानसः सन् जीवितविजयं प्राप्नोति । तदेव सन्तानगोपालनामकस्य चम्पूकाव्यस्य सारः ।

भगवान् श्रीकृष्णः भूमिपालने श्रद्धालुः कारुण्यवान् लोकाय ऐश्वर्यं दत्वा द्वारकां बभार । तदा अखिलाः जनाः सन्तुष्टाः वीर्यवन्तः च आसन् । धरित्रीभरणविनिद्रे भूरिकारुण्यभद्रे वासुभद्रे विहितभुवनभद्रे सति द्वारकायाम् अखिलजनाः हृष्टपुष्टाः बभूवुः ।

29-30 प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत । अष्टौ अङ्काः । **(1 × 8 = 8)**

29-30 വരെ ഒരു ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 8 സ്കോർ.

29. सूचनानुसारं बृहत्त्रयीं तत्कर्तॄन् च अधिकृत्य उपन्यासं लिखत ।

सूचना :
- श्रीहर्षः
- नैषधम्
- आनन्दपदलाञ्छनः ।
- माघः
- शिशुपालवधम्
- घण्डामाघः
- भारविः
- किरातार्जुनीयम्
- छत्रभारविः

30. सूचनानुसारं कुचेल–कृष्ण समागमं स्ववाक्यैः लिखतः ।

सूचना :
- सान्दीपनिमहर्षेः आश्रमः ।
- नारायण भट्टपादः ।
- नारायणीयम्
- दारिद्र्यं
- भार्यायाः वचनम्
- कृष्णदर्शनाय गमनम्
- पृथुकभाण्डम्
- पृथुकभोजनम्
- रुग्मिणीकृतनिरोधनम् ।